

■ ■ Młodzi w przejrzystej Polsce

Centrum Edukacji Obywatelskiej
Modern Didactics Center

Warszawa – Wilno, grudzień 2006

Wielu młodych Polaków i Litwinów podejrzewa, że u podstaw działań podejmowanych w samorządzie czy urzędzie nie leży interes społeczności lokalnej, ale chęć odniesienia prywatnych korzyści. Nadal zbyt rzadko zauważamy, że również przedstawicielom wybranej przez nas w demokratycznych wyborach władzy zależy na uczciwym działaniu ich administracji. Aby przekonać o tym obywateli, zwłaszcza tych młodych, należy nie tylko wprowadzać procedury eliminujące stronniczość i konflikt interesów oraz promować etyczne zachowania, ale także zadbać o systematyczne podnoszenie świadomości obywateli co do praw przysługujących im w urzędach oraz w instytucjach publicznych. W tym samym kierunku – likwidowania wszelkich przejawów korupcji i upowszechniania przejrzystości życia publicznego – muszą działać zarówno instytucje, opierające się na jasnych dla wszystkich przepisach, jak również świadomi swoich praw i aktywni obywatele.

W dziedzinie edukacji obywatelskiej z dobrym skutkiem współpracować mogą szkoła i samorząd. Jak taka współpraca może wyglądać, pokazuje projekt

Młodzi w przejrzystej Polsce – Youth for transparency.

Formuła aktywnej edukacji obywatelskiej, uczenia się przez doświadczenie, zacieśnienia współpracy między środowiskiem szkolnym, władzami samorządowymi i lokalną społecznością. Uczestnicząc w działaniach objętych projektem młodzi ludzie pogłębiali swoją wiedzę na temat funkcjonowania instytucji publicznych i samorządu lokalnego oraz praw przysługujących im w urzędach.

Projekt **Młodzi w przejrzystej Polsce – Youth for transparency**

miął na celu zwiększenie poziomu zaufania do instytucji publicznych, jak również zainicjowanie wśród młodych ludzi społecznego ruchu na rzecz przejrzystości w życiu publicznym. Wierzymy, że cel ten przynajmniej częściowo został zrealizowany. Zapewne wciąż wiele jest do zrobienia, dlatego publikacja, którą trzymają Państwo w ręku, ma pomóc w zaplanowaniu i realizowaniu takich działań: prezentujemy w niej nie tylko założenia i zadania zrealizowane w programie Młodzi w przejrzystej Polsce – Youth for transparency, ale także przykłady dobrych działań, pomysły oraz opinie uczestników projektu.

Jesteśmy przekonani, że za przykładem wymienionych w publikacji samorządów podąży wiele polskich i litewskich lokalnych samorządów i szkół.

Projekt Młodzi w przejrzystej Polsce – Youth for transparency finansowany był środków Unii Europejskiej. Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za treść niniejszej publikacji.

Autorzy: Paulina Wróbel, Sylwia Żmijewska-Kwiręg

Korekta: Magda Dakowska

Redakcja: Paulina Wróbel

Opracowanie graficzne: rzeczyobrazkowe.pl [Marcin Kamiński, Michał Szperling]

Druk: Orthdruk sp. z o.o.

ISBN: 83-89240-37-8

EAN: 9788389240378

W publikacji wykorzystano zdjęcia nadesłane przez samorzady i szkoły uczestniczące w projekcie. Dziękujemy za pomoc w przygotowaniu publikacji.

Sylwia Żmijewska-Kwiręg

Centrum Edukacji Obywatelskiej

Daiva Penkauskienė

Modern Didactics Center

Program
Młodzi w Przejrzystej Polsce
w liczbach

8 polskich i **3** litewskie
aktywnie działające samorządy lokalne

w każdym z samorządów **zespół koordynujący** wszystkie działania

ponad **250** godzin zajęć
dla uczniów poświęconych edukacji antykorupcyjnej

warsztaty z edukacji antykorupcyjnej dla **250** nauczycieli

60 wycieczek do urzędów i instytucji publicznych,
w których uczestniczyło ponad **1500** uczniów **53** szkoły
zaangażowane w projekt

40 szkolnych projektów i **450** bezpośrednio zaangażowanych
uczniów i nauczycieli

ponad **1500** osób wzięło udział w **badaniach opinii publicznej**
przeprowadzonych przez uczniów

ponad **1000** osób wzięło udział w **lokalnych prezentacjach**
i **spotkaniach** związanych z projektem

polsko-litewskie warsztaty i konferencja z udziałem
uczniów, nauczycieli, przedstawicieli samorządów i ekspertów

ulotka informacyjna o prawach obywateli w instytucjach publicznych
scenariusze zajęć Młodzi w przejrzystej Polsce
oraz Monitorujemy życie publiczne

11 Okręg Anyksciai

10 Okręg Mazeikiai

09 Elektrenai

01 Starostwo Powiatowe w Ełku

02 Urząd Miasta w Koszalinie

05 Starostwo Powiatowe w Olsztynie

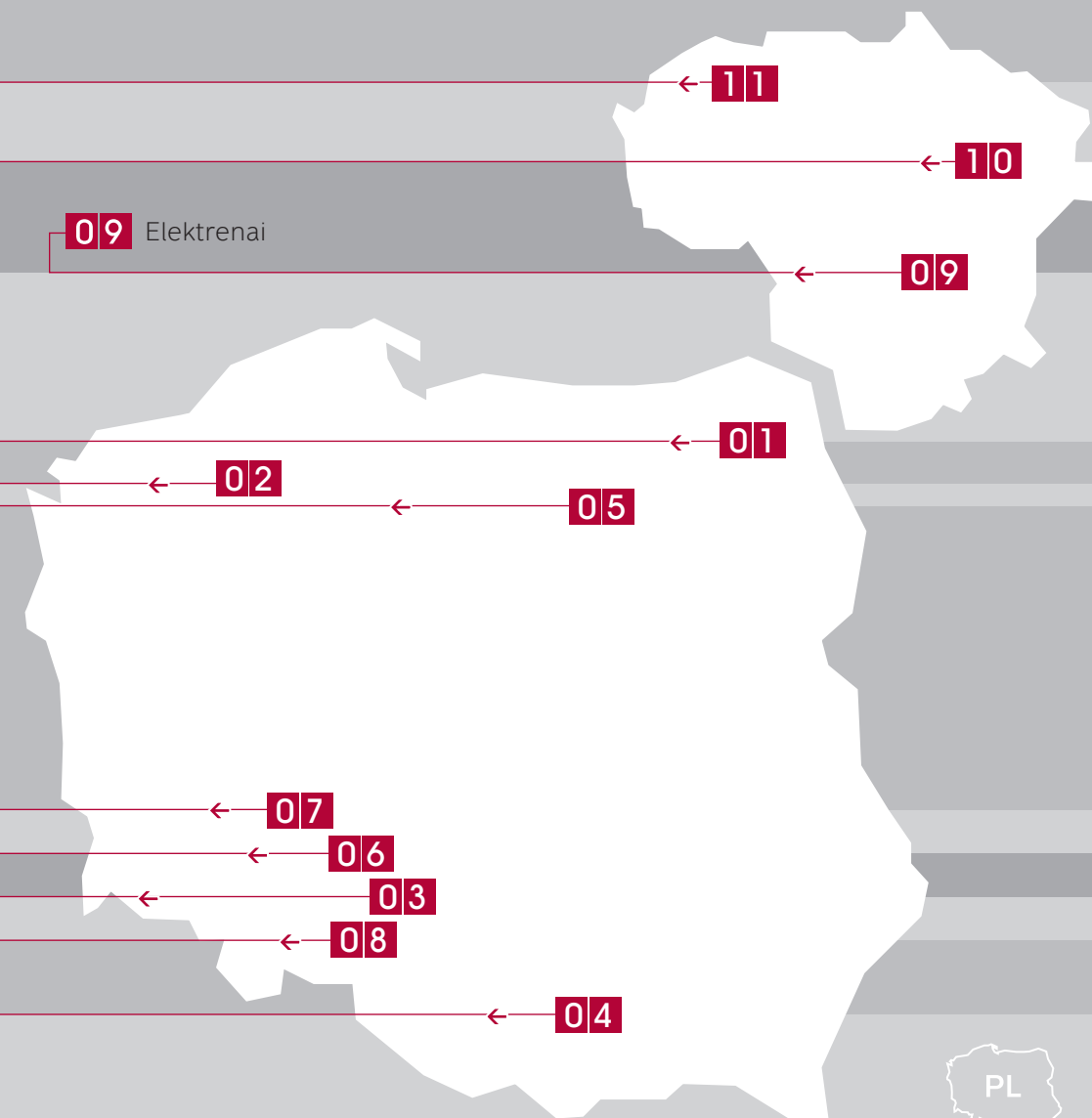
07 Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach

06 Urząd Miasta w Siemianowicach Śląskich

03 Urząd Miasta w Katowicach

08 Urząd Miasta w Żorach

04 Gmina Limanowa

01

Starostwo Powiatowe w Ełku. W szkołach odbyło się ponad 60 godzin zajęć, w których uczestniczyło ponad 1600 uczniów. Część z nich prowadzili nauczyciele, a część starsi uczniowie. Takie zajęcia są potrzebne, gdyż uświadamiają, czym jest korupcja i jak można jej przeciwdziałać. Dzięki sprawnemu prowadzeniu zajęć przez chłopaków każdy z nas wyniósł coś z lekcji. Teraz wszyscy będziemy wiedzieli, co robić, gdy ktoś zechce wręczyć nam łapówkę. A już na pewno nikomu nie przyjdzie na myśl, aby takową komuś dać. Dzięki chłopaki! (Mariusz, uczeń Zespołu Szkół w Ełku). Uczniowie odwiedzili siedzibę Starostwa, a także komendy Straży Pożarnej i Policji, Sąd Rejonowy i Urząd Pracy. W kilkunastu wycieczkach wzięło udział ponad 250 uczniów. Uczestnicy projektu oraz mieszkańcy powiatu mieli okazję spotkać się podczas trzech lokalnych prezentacji. Władze samorządu zorganizowały konkurs, którego laureaci i finaliści wzięli udział w wycieczce do Sejmu i Senatu RP. W realizację projektu włączyły się również Klub Młodych Aktywnych z Ełku, Stowarzyszenie Europa Młodym, natomiast w zajęciach prowadzonych w ramach projektu brały udział dzieci z Fundacji Pomocy Dzieciom im. św. Dominika Savio.

www.powiat.elk.pl

02

Urząd Miasta w Koszalinie. W tym mieście udało się zrealizować ponad 60 godzin zajęć dla uczniów i wizyty obywatelskie w aż dziewięciu instytucjach publicznych. W wycieczkach wzięło udział ponad 300 uczniów. Zajęcia dla młodszych kolegów prowadziła młodzież. Zorganizowana została lokalna prezentacja Dzień dla przejrzystej Polski, a o działaniach informowały lokalne media. Uczniowie przygotowali materiały informujące o projekcie i promowanych w jego ramach standardach przejrzystości instytucji publicznych: ulotki, zakładki do książek i naklejki. Przygotowali również prezentacje odpowiadające na pytania: jak założyć własne przedsiębiorstwo? Gdzie można wyrobić dowód osobisty i jakie dokumenty są w tym celu potrzebne? Młodzież poznała zasady pracy urzędników i mogła bezpośrednio spotkać się z kierownikiem wydziału. Na wszystkie zadane pytania, uczniowie otrzymali wyczerpujące wyjaśnienia. Wzbogacili swoją wiedzę na temat funkcjonowania Urzędu Geodezji, Kartografii i Katastru, no i przede wszystkim zdobyli informacje, do kogo należy teren, na którym powstać ma boisko do koszykówki. (nauczycielka w Gimnazjum nr 5 w Koszalinie).

www.koszalin.pl

06

Urząd Miasta w Siemianowicach Śląskich. W projekt włączyło się aż 11 szkół, a w zajęciach poświęconych edukacji antykorupcyjnej uczestniczyło ponad 1500 uczniów. Część nauczycieli opracowała własne propozycje zajęć. Uczniowie odwiedzili Urząd Miasta, Urząd Pracy, Miejską Bibliotekę Publiczną, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Urząd Stanu Cywilnego, zbierając dane do przygotowywanych przez siebie informatorów o pracy tych instytucji. W trakcie tej wycieczki uczniowie mieli za zadanie notować zwroty i terminy niezrozumiałe, co miało posłużyć realizacji ostatniego z zadań, tj. opracowaniu słowniczka terminów urzędniczych, z którymi petenci mogą mieć problemy w trakcie załatwiania swoich spraw w urzędzie. (nauczyciel w ZSTiO 'Meritum' w Siemianowicach Śląskich). O projekcie zostali poinformowani również rodzice uczniów – podczas szkolnych zebrań mogli obejrzeć prace uczniów związane z projektem. www.um.siemianowice.pl

04 Gmina Limanowa

05 Starostwo Powiatowe w Olsztynie

06 Urząd Miasta w Siemianowicach Śląskich

01 Starostwo Powiatowe w Ełku

02 Urząd Miasta w Koszalinie

03 Urząd Miasta w Katowicach.

03

Urząd Miasta w Katowicach. Aż w 12 katowickich szkołach, w ramach zajęć lekcyjnych, pozalekcyjnych, kół zainteresowań oraz Szkolnych Klubów Europejskich, realizowane były młodzieżowe projekty. Zajęcia dla uczniów prowadzili nauczyciele, a także – w przypadku zajęć dla młodszych uczniów – młodzież pod okiem opiekunów. W ramach wycieczek do siedziby samorządu uczniowie wzięli udział w sesji Rady Miasta, podczas której poruszano kwestię likwidacji niektórych szkół średnich w mieście. Zwiedzanie zaczęliśmy od Biura Obsługi Mieszkańców. Tam miłe panie zapoznały nas z zakresem swojej pracy i poinformowały, że w tym pomieszczeniu przyjmowana są wszelkiego rodzaju korespondencja kierowana do Urzędu Miasta. Poinformowały nas również o trybie i procedurze załatwiania spraw w Urzędzie Miasta. Udzieliły nam ogólnych informacji o mieście oraz o innych urzędach i instytucjach działających na terenie Katowic. (Szczeban, uczeń Gimnazjum nr 35 w Katowicach). Uczniowie przeprowadzili badanie opinii klientów Urzędu Miasta, a także analizę systemu informacji wybranych instytucji publicznych (m.in. Urzędu Miasta, Urzędu Pracy). W tym celu odwiedzili ich strony internetowe, analizowali formularze potrzebne np. do założenia firmy, a następnie przygotowali prezentacje dotyczące tych zagadnień.

www.um.katowice.pl

04

www.ug.limanowa.pl

Gmina Limanowa. W samorządzie zorganizowano ponad 10 wycieczek obywatelskich, w których udział wzięło ponad 350 uczniów. W jednej ze szkół odbyło się spotkanie zorganizowane przez wójta gminy z udziałem uczniów. Udział w zebraniu był dla nas bardzo ciekawym doświadczeniem. Wszyscy dorośli powinni aktywnie w nich uczestniczyć, dzielić się spostrzeżeniami, problemami dotyczącymi wsi, gdyż w ten sposób mogą wspólnie z władzami gminy działać dla dobra naszej miejscowości. (uczniowie z gminy Limanowa) W każdej z 7 gminnych szkół realizowany był przynajmniej jeden młodzieżowy projekt. Uczniowie opracowali m.in.: film przedstawiający ideę przejrzystości instytucji publicznych, przewodniki po Urzędzie Gminy oraz słownik przyjaznych urzędniczych zwrotów, które urząd postanowił wydać i upowszechnić wśród mieszkańców. Uczniowie i nauczyciele uczestniczący w projekcie mieli szansę spotkać się i podzielić swoimi osiągnięciami w siedzibie samorządu oraz podczas lokalnej prezentacji zorganizowanej w jednej ze szkół.

05

Starostwo Powiatowe w Olsztynie W ramach wycieczek obywatelskich uczniowie odwiedzili siedzibę Starostwa, Urząd Pracy oraz jeden z olsztyńskich banków. Około 200 uczniów uczestniczyło w zajęciach dotyczących korupcji. Wspólnie doszliśmy do wniosku, że fakt, iż korupcja jest plagą w Polsce, zobowiązuje nas wszystkich do takich postaw, które podejmą walkę z tym zjawiskiem, nie będą bierne wobec niej. (nauczycielka w Liceum Ogólnokształcącym w Dobrym Mieście). Uczniowie badali również znajomość funkcjonowania instytucji publicznych i urzędów wśród mieszkańców powiatu – doszli do wniosku, że mieszkańcy najlepiej znają urzędy i znajdujące się w ich najbliższym otoczeniu.

www.powiat-olsztynski.pl

07

Starostwo Powiatowe w Tarnowskich

Górach. W ramach projektu odbyło się ponad 50 godzin zajęć, w których uczestniczyło około 1000 uczniów. Oprócz siedziby Starostwa uczniowie odwiedzili Urząd Pracy oraz Urząd Skarbowy. W ramach jednego z projektów przygotowali plakaty informujące o działaniu samorządu. Zanim uczniowie stworzyli plakaty, odwiedzili poszczególne wydziały samorządu, aby wypytać o zadania, jakimi się zajmują urzędnicy. Plakaty zostały rozwieszone na terenie szkoły przed zebraniem z rodzicami. (Adam Guzowski, koordynator projektu ze strony samorządu, Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach). W kilku szkołach ponadgimnazjalnych zajęcia dla uczniów prowadził sam starosta tarnogórski.

www.powiat.tarnogorski.pl

08

Urząd Miasta w Żorach. Podczas wycieczek do Urzędu Miasta, Powiatowego Urzędu Pracy, Miejskiej Biblioteki Publicznej, a także do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej uczniowie otrzymali do wykonania specjalne zadania. Mieliśmy zabawne zadanie, które brzmiało tak: zostałeś szczęśliwym tatusiem, udaj się do odpowiedniego wydziału i poproś o odpowiednie papiery. (uczniowie Szkoły Podstawowej nr 16 w Żorach) W mieście zorganizowany został również przejrzysty pochód młodzieży przez rynek. Uczniowie pozdrawiali mieszkańców miasta, machając do nich dłońmi ubranymi w białe rękawiczki, które oznaczać miały przejrzystość życia publicznego. O działaniach podejmowanych w ramach projektu informowały lokalne media. Dwukrotnie przeprowadzone zostały badania opinii publicznej dotyczące jakości pracy Urzędu Miasta.

www.um.zory.pl

09

Elektrenai. To miasto położone w południowej części Litwy. Przedstawiciele samorządu zaangażowali się w pomoc przy realizacji młodzieżowych projektów dotyczących m.in. możliwości zatrudnienia młodzieży w okresie wakacyjnym, pomagali również w organizacji konkursu plastycznego na antykorupcyjny plakat. Uczniowie poznawali zasady organizacji przetargów publicznych oraz sposobów wydatkowania pieniędzy w samorządzie. Ważnym wydarzeniem było zorganizowane w urzędzie spotkanie pracowników z uczniami. Uczniów zaproszono do uczestnictwa w sesji Komisji Finansów, podczas której aktywnie włączali się oni w dyskusję. www.elektrenai.lt

09 Elektrenai

10 Okręg Mazeikiai

11 Okręg Anyksciai

07 Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach

08 Urząd Miasta w Żorach

Okręg Mazeikiai. Mazeikiai znajduje się w północno-zachodniej części Litwy, blisko granicy z Łotwą. Przedstawiciele samorządów pomagali studentom nawiązywać kontakty z instytucjami publicznymi zajmującymi się rynkiem pracy oraz ubezpieczeniami społecznymi. Szkolne projekty dotyczyły jakości pracy urzędów oraz możliwości ewaluacji pracy szkoły. Samorządowcy uczestniczyli również w uczniowskim projekcie dotyczącym efektywności pracy urzędu miasta Vieksniai. W siedzibie samorządu odbywały się spotkania lokalnego zespołu, samorząd pomagał również uczniom i nauczycielom w kwestiach organizacyjnych.

www.mazeikiai.lt

10

Okręg Anyksciai. Anyksciai znajduje się we wschodniej części Litwy. W szkołach uczestniczących w samorządzie odbywały się otwarte lekcje-warsztaty dla osób chętnych. Młodzieżowe projekty dotyczyły współpracy państwowych urzędników z obywatelami oraz zapobiegania korupcji. W realizację szkolnych projektów aktywnie włączyli się przedstawiciele samorządu. Urzędnicy starali się dostarczyć uczniom wszystkich niezbędnych informacji m.in. tych dotyczących przetargów publicznych organizowanych przez samorząd. W siedzibie samorządu odbywały się spotkania lokalnego zespołu, samorząd pomagał również szkołom w organizowaniu szkolnych wydarzeń.

www.anyksciai.lt

11

Zespoły lokalne

Gmina wiejska oraz duże miasto, powiat prowadzący kilka szkół oraz urząd miasta, któremu podlega szkół kilkadziesiąt. Samorządy, które wzięły udział w akcji wiele różniło. Przed każdym z nich stało zadanie takiej organizacji pracy w projekcie, która odpowiadałaby ich możliwościom oraz dotychczasowym doświadczeniom we współpracy ze środowiskiem szkolnym. Jak się udało? Najlepsze efekty osiągnano tam, gdzie zarówno samorząd, jak i szkoły były przekonane co do celowości swoich działań oraz miały poczucie wzajemnego wsparcia. A więc tam, gdzie nauczyciele i uczniowie widzieli w projekcie szansę na inspirujące edukacyjne doświadczenie, a samorząd otwarty był na kontakt z młodymi obywatelami. W każdym z samorządów powstał lokalny zespół koordynujący działania w projekcie. W jego skład wchodził przed-

stawiciele samorządu, nauczyciele, często również starsi uczniowie, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz różnych instytucji publicznych. Częstotliwość spotkań i rodzaj kontaktu zależały od decyzji samego zespołu. Konkretnie rozwiązania w codziennej współpracy mogą być bowiem różne, warto jednak by były wspólnie przemyślane i wypracowane.

Cenną inicjatywą samorządów były lokalne prezentacje, podczas których wszyscy uczestnicy projektu mogli zaprezentować swoje osiągnięcia mieszkańcom swojego miasta, gminy lub powiatu. Sami zaś mogli w ten sposób lepiej się poznać i zobaczyć, jak wiele osób w ich lokalnej społeczności działa w jednej sprawie.

→ *Dla urzędu jest to kontynuacja działań, które mają poprawić jego funkcjonowanie, a z drugiej strony – efektywne komunikowanie się z ludźmi. Jednym z elementów takiej polityki jest edukacja obywatelska młodych ludzi pokazująca, że urząd może działać przejrzysto i służyć mieszkańcom. (...) W efekcie jeśli młodzi ludzie, mieszkańcy, dzięki tej akcji wiedzą, gdzie iść, żeby załatwić sprawę itp., to z jednej strony oni oszczędzają czas, energię i siły, a z drugiej strony efektywniej działa też urząd. [Maciej Juchniewicz, koordynator projektu ze strony samorządu, Starostwo Powiatowe w Ełku]*

→ (...) Więc my mieliśmy takie wewnętrzne spotkania i gadaliśmy sobie przy herbatce o plusach i minusach projektu, bardzo szeroko rozpracowując wszystko punkt po punkcie. Im głębiej sięgaliśmy w te zagadnienia, tym bardziej stawały się one dla nas przyjazne. (...) Tych spotkań zaczyna mi brakować. Przychodzą też nauczyciele i mówią, że dyrektorzy chcieliby je kontynuować. Odpowiadam, że program się nie skończył, że wyjazdy, wycieczki, wizyty i praca z tym związana, czyli te treści edukacyjne będą w naszej gminie kontynuowane. [Marek Ziaja, koordynator projektu ze strony samorządu, Gmina Limanowa]

Zajęcia w szkołach i projekty młodzieżowe

W szkołach we wszystkich uczestniczących w akcji samorządach odbyły się zajęcia dla uczniów oraz projekty młodzieżowe poświęcone zagadnieniom edukacji antykorupcyjnej i upowszechnianiu idei przejrzystości życia publicznego. Przygotowywały do nich warsztaty dla nauczycieli prowadzone przez trenerów z organizacji koordynujących projekt. Zajęcia dla uczniów prowadzone w szkołach podczas lekcji, ale także poza nimi, oparte były o scenariusze przygotowane przez Centrum Edukacji Obywatelskiej (dostępne w portalu internetowym CEO). Prowadzili je przede wszystkim nauczyciele, ale często również starsi uczniowie oraz przedstawiciele samorządów.

Naturalną kontynuacją i rozwinięciem zajęć były edukacyjne projekty: zaplanowane i koordynowane przez nauczyciela, a realizowane samodzielnie przez uczniów zadania powiązane z tematyką antykorupcyjną i etyką życia publicznego. Metoda projektu wspianiale nadaje się do pracy z uczniami przy tego typu zagadnieniach, rozwijając nie tylko wiedzę, ale i różnorodne obywatelskie umiejętności. Samodzielność w podejmowaniu decyzji, świadomość szczególnej wagi zadań do wykonania, możliwość decydowania o sposobie ich realizacji motywują młodych ludzi do działania. Potwierdzają to ich osiągnięcia w projekcie Młodzi w przejrzystej Polsce.

→ Najważniejsze cechy dobrych projektów edukacyjnych:

- cele ustalane są wspólnie z uczniami;
 - nawiązują do znanych uczniom życiowych sytuacji;
 - treści edukacyjne łączą wiedzę z różnych dziedzin;
 - uczniowie jednocześnie gromadzą wiedzę i kształcą umiejętności;
 - terminy realizacji całości przedsięwzięcia oraz poszczególnych etapów są jasno określone;
 - jasno określony jest również podział zadań i związana z nim odpowiedzialność;
 - znaczna część zadań realizowana jest w grupach, choć uczniowie mogą również pracować indywidualnie;
 - znane są z góry kryteria oceny poszczególnych etapów pracy i aktywności uczniów;
 - rezultaty pracy prezentowane są publicznie.
- Więcej o metodzie projektu na www.ceo.org.pl

→ Uczniowie przeprowadzili analizę systemu informacji wybranej instytucji, podzielili się zadaniami, wybrali instytucje w naszym mieście, do których się udali, sprawdzali strony internetowe, formularze potrzebne np. do założenia firmy i przygotowali prezentacje multimedialne dotyczące w/w systemu. Początkowo temat wydawał się im nieciekawym, po dokładniejszym zapoznaniu się z nim stwierdzili, że jest to bardzo ciekawe zadanie, a zdobyte informacje mogą przydać się im w dorosłym życiu. [nauczycielka z Zespołu Szkół nr 2 w Katowicach]

→ Był to swego rodzaju eksperyment ze względu na młody wiek uczestników i trudny temat przejrzystości urzędów. Nikt chyba nie spodziewał się takiego efektu, bowiem w niedługim czasie dzieci zrealizowały szereg nałożonych na nich zadań. (...) Uczestniczyły w konkursie plastyczno – literackim związanym z tematem, stworzyły w galerii szkolnej wystawę prac, oplakowały szkołę hasłami wyrażającymi sprzeciw wobec nieuczciwości, wzięły udział w Przejrzystym Quizie. Każda z klas przygotowała na ten dzień hasła, plakaty, rymowanki, skecze, a nawet piosenki, które zaprezentowała przed publicznością. Największą atrakcją okazał się występ zespołu Precelki, który w teatralny sposób przedstawił wszystkim gościom „urzędnicze” prawa. Scenariusz do przedstawienia W labiryncie ludzkich spraw – czyli warto znać swoje prawa ułożyły nauczycielki, które jednocześnie koordynowały całą szkolną akcją. Na szkolną uroczystość przybyli goście – przedstawiciele ełckich urzędów współpracujących ze szkołą.

[nauczycielka w Szkole Podstawowej nr 5 w Ełku]

➔ Ta najgorsza rzecz na świecie./ To korupcja! Teraz wiecie./ Rzecz ta jest najbrzydlawsza./ Jeden traci drugi zyska./ Ludzie za pieniądzem gnają./ I w pogoni zatracają./ Najważniejsze to co mamy./ Honor, miłość...Dalej gnamy./ Już nie liczą się uczucia./ Tylko chęć tego poczucia./ Że się jest niepokonanym./ Także pięknie dziś ubranym./ Jeśli chcecie wziąć łapówkę./ To się tylko zastanówcie./ Czy nie warto się postawić/ I się z czystym sercem bawić. [fragment wiersza *Korupcja*, Tomasz, uczeń Gimnazjum Nr 7 w Koszalinie]

➔ Pomysły na projekty: szkolne debaty oraz debaty z udziałem zaproszonych gości: rodziców, przedstawicieli samorządów, ekspertów • happening antykorupcyjny w naszej miejscowości • konkurs na hasło antykorupcyjne lub plakat • akcja informacyjna o zasadach przejrzystości w naszym samorządzie • quiz tematyczny • badanie opinii klientów lokalnych urzędów i instytucji • projekt Poznajemy budżet naszego samorządu • poradnik Co i jak mogę załatwić w moim samorządzie? • Dzień Antykorupcyjny w naszej szkole

➔ W czasie tego spotkania dowiedzieliśmy się również, ile pieniędzy wydano na remont i rozbudowę naszej szkoły. Kiedy przyszła pora na wolne wnioski, my również mogliśmy zadawać pytania. Zapytaliśmy więc o to, ile mamy radnych, jakie warunki trzeba spełnić, by nim zostać, jakie są procedury odbywania się sesji. Interesowały nas również dalsze plany inwestycyjne dotyczące naszej szkoły. [Uczniowie Zespołu Szkół im. S. Konarskiego w Starej Wsi, gmina Limanowa]

➔ Uważam całą wyprawę za naprawdę interesującą i pożyteczną, gdyż dzięki niej nauczyłam się wielu rzeczy, a olbrzymi budynek, jakim jest urząd, zmienił się w bardzo miłe miejsce. Takich wycieczek powinno być więcej. [uczennica Szkoły Podstawowej nr 16 w Zorach]

➔ Początkowo młodzież podchodziła do działań sceptycznie, zaangażowanie wzrastało w miarę postępów pracy nad projektem. Uczniowie czuli się odpowiedzialni za to, co tworzą, mieli poczucie, że robią coś ważnego. Cieszyła ich praca w zespole. [nauczyciel z gminy Limanowa]

➔ Idź korupcjo do śmietnika! Nowa era urzędnika! [Joanna, uczennica Gimnazjum nr 7 w Koszalinie]

➔ Po opuszczeniu obrad młodzież dzieliła się wrażeniami wyniesionymi z sesji. Młodzi przekonali się, jak ważną rolę pełni Przewodniczący Rady Miasta, który kieruje obradami i udziela innym głosu. W przerwie między obradami uczniowie rozmawiali z wieloma radnymi. Przekonywali ich do poparcia realizowanych przez nich projektów, m.in. budowy boiska do koszykówki na Osiedlu Morskim. [nauczycielka w Zespole Szkół nr 10 w Koszalinie]

➔ Klaudia: Mogliśmy porównać z przykładami znanymi z telewizji, jak naprawdę wygląda praca technika kryminalnego. Zauważyliśmy, że w telewizji niektóre fakty i informacje są strasznie wyolbrzymione. Marta: Najbardziej zaciekała mnie praca w dyżurce. Oficer dyżurny ma bardzo dużo obowiązków. Musi obsługiwać trzy radiostacje, dwa telefony i interesantów, którzy przychodzą na komendę. [uczniowie Szkoły Podstawowej nr 5 w Etku]

Wycieczki do urzędów i instytucji publicznych

Wycieczki uczniów do siedzib władz samorządowych i instytucji publicznych, które odbywały się w samorządach uczestniczących w projekcie, to świetny pomysł na lekcję wiedzy o społeczeństwie w terenie i praktyczne uzupełnienie wiadomości zdobywanych na lekcji. Ten aspekt wycieczek podkreślali nauczyciele, uczniowie zaś bardzo wysoko oceniali ich atrakcyjność. Natomiast przedstawiciele samorządu podkreślali, że zyskują w ten sposób obywatele świadomych swoich praw i potrafiących docenić otwartość samorządu, zaś w krótszej, a przecież równie ważnej perspektywie, samorząd buduje swój wizerunek jako instytucji przyjaznej obywatelom. Zyskuje również świadomych klientów, którzy wiedzą, o co chcą zapytać i jakich informacji szukają.

Oczywiście, inaczej korzystają z wycieczek uczniowie młodsi, a inaczej starsi. Nawet jeśli informacje uzyskane podczas wycieczki za kilka miesięcy ustąpią miejsca innym, bardziej potrzebnym, to w świadomości najmłodszych obywateli po-

zostanie wizja samorządu jako instytucji, w której zadawanie pytań i pozyskiwanie na nie odpowiedzi jest czymś jak najbardziej naturalnym. Z kolei wchodzący w dorosłość młodzi ludzie podczas wycieczek dowiadują się, jak szukać pracy, jak otrzymać dowód, jak założyć własny biznes. Uczestnicy projektu zgadzali się co do tego, że podstawą sukcesu jest dobre przygotowanie wycieczki. Warto, by nauczyciele i urzędnicy zastanowili się, jaka wiedza może przydać się uczestnikom wizyty, przygotowali dla nich krótkie zadania do wykonania, zaś uczniowie mogą wcześniej przygotować pytania, na jakie chcieliby uzyskać odpowiedzi. Dobrym podsumowaniem wycieczki może być np. praca uczniów nad przygotowaniem informatora o odwiedzanej przez nich instytucji.

Takie obywatelskie wycieczki z powodzeniem włączyć można do promocyjnych działań instytucji samorządowych, tak by szansę ich odwiedzenia miały kolejne roczniki uczniów.

➔ W Starostwie Powiatowym w Tarnowskich Górach uczniowie odwiedzali głównie wydziały, z którymi wkrótce będą mieli styczność. Największym zainteresowaniem cieszył się Wydział Komunikacji. Jest to o tyle naturalne, że większość uczniów w niedługim czasie będzie odbierać prawo jazdy. Podczas oprowadzania wycieczki Pan Naczelnik omawiał funkcjonowanie Wydziału. Największym zainteresowaniem cieszył się program komputerowy Kierowca. Ponadto uczniowie mieli również możliwość zobaczenia pracy urzędu na co dzień. [Adam Guzowski, koordynator projektu w Starostwie Powiatowym w Tarnowskich Górach]

➔ *Interesujesz się sportem. Chcesz z kolegami założyć klub sportowy w wybranej dziedzinie sportu. Jest to organizacja pozarządowa i należy ją zgłosić w odpowiednim Wydziale Urzędu Miasta. Przejdź do tego Wydziału i zapoznaj się z warunkami, jakie należy spełnić, aby móc założyć taki klub. Jakie wnioski należy wypełnić, jakie dokumenty przedłożyć, i jakie są koszty związane z wpisem do ewidencji klubów sportowych.*

Jesteś zainteresowany kupnem konkretnego gruntu, na którym w przyszłości chciałbyś wybudować dom. Nie wiesz jednak, czy na tym właśnie terenie jest to możliwe. Musisz się dowiedzieć, jakie jest przeznaczenie wypatrzonej przez Ciebie działki...

[fragment scenariusza wycieczki do UM w Żorach]

➔ *Po wycieczce uczeń:*

- potrafi wymienić wydziały UM

- potrafi wypełnić podstawowe formularze i wnioski

np. w celu wydania dowodu osobistego

- zna procedurę i dokumenty potrzebne do założenia własnej działalności

- wie, jakie sprawy może załatwić w UM

- potrafi wyjaśnić na czym polega działalność Centrum Informacji o Mieście

[fragment scenariusza wycieczki do UM w Katowicach]

W lokalnym środowisku

Opracowane przez uczniów informatory i przewodniki po urzędach i instytucjach, a także materiały informacyjne mogą z powodzeniem służyć mieszkańcom ich miejscowości. Doceniły to same samorzady, pomagając uczniom i nauczycielom w ich publikacji i upowszechnieniu.

Również lokalne prezentacje działań związanych z akcją pozwoliły zaprezentować działania młodych ludzi, doceniając

ich pracę i wzmacniając w nich poczucie, że dotyczą zagadnień ważnych dla lokalnej społeczności. Lokalne prezentacje dawały również sposobność zapoznania z zagadnieniami przejrzystości życia publicznego mieszkańców. Dla samorządów były też szansą budowy pozytywnego wizerunku. O działaniach w ramach projektu informowały również lokalne media.

➔ *Akcja Młodzi w przejrzystej Polsce wzbudziła zainteresowanie wśród rodziców. Stwierdzili, że częste i głośne mówienie o patologii korupcji, chociaż w pewien sposób wyeliminuje ją bądź ograniczy w naszym życiu publicznym. [nauczyciele z gminy Limanowa]*

➔ *budżet gminy – zestawienie planowanych na dany okres (np. tydzień, miesiąc, najczęściej rok) dochodów i wydatków jednostki gospodarującej. Celem sporządzenia budżetu jest racjonalizacja wydatków. Budżet stanowi podstawę finansowego planowania przedsięwzięć oraz dostarcza najważniejszych informacji potrzebnych do kontroli prowadzonej działalności.*

dokumentacja budowy – pozwolenie na budowę wraz z załączonym projektem budowlanym, dziennik budowy, protokoły odbiorów częściowych i końcowych, w miarę potrzeby, rysunki i opisy służące realizacji obiektu.

samorządność – samodzielne i rozumne kierowanie swoimi sprawami. Samorządność może dotyczyć różnych grup, mieszkańców jakiegoś regionu, grupy zawodowej czy uczniowskiej. Samorządność zakłada pewien zakres realnej władzy; muszą istnieć sprawy, co do których samorządność może podejmować samodzielne decyzje. [fragmenty Przyjaznego słownika zwrotów urzędniczych z gminy Limanowa]

➔ *Wśród 149 mieszkańców powiatu olsztyńskiego w marcu przeprowadzona została ankieta, której celem było sprawdzenie stanu ich wiedzy na temat znajomości funkcjonowania organów samorządu terytorialnego i innych instytucji lokalnych (...)*

Dało się zauważyć większą znajomość funkcjonowania instytucji znajdujących się w najbliższym otoczeniu mieszkańców.

[nauczycielka w Zespole Szkół w Biskupcu, powiat olsztyński]

Współpraca polsko-litewska

Polscy i litewscy uczestnicy akcji mieli szansę spotkać się na jesieni 2006 roku. Przedstawiciele litewskich samorządów, nauczyciele i uczniowie przyjechali do Polski w październiku. Wraz z polskimi uczestnikami projektu brali udział w warsztatach oraz konferencji, w której uczestniczyli również: przedstawiciele Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, przedstawiciele organizacji pozarządowych, inicjatyw i środowisk zajmujących się tematyką antykorupcyjną oraz przejrzystością życia publicznego. Litewska grupa odwiedziła jeszcze szkoły uczestniczące w projekcie w gminie Limanowa.

Polska grupa odwiedziła w grudniu litewskie szkoły biorące udział w akcji w Elektrenach i Oniksztach – w dwóch z trzech samorządów uczestniczących w projekcie. W Wilnie przed-

stawiciele polskich samorządów wzięli udział w spotkaniu podsumowującym polsko-litewską współpracę. Koordynatorzy programu z Polski i Litwy mieli okazję przedstawić rezultaty programu, krótkie wystąpienia przygotowali też przedstawiciele samorządów, w spotkaniu wzięli udział również gość z Wielkiej Brytanii, prof. Robert Alan Doig.

Polsko-litewska współpraca pozwoliła na wymianę doświadczeń pomiędzy uczestnikami projektu z krajów borykających się z podobnymi społecznymi problemami i posiadających podobne historyczne dziedzictwo. Polacy i Litwini wspólnie zastanawiali się, które z zaprezentowanych pomysłów czy osiągnięć warto byłoby upowszechniać. Wizyty studyjne pozwoliły im uczestnikom poznać rzeczywistość litewskich i polskich szkół. Były także okazją do nawiązania nowych kontaktów, które – miejmy nadzieję – zaowocują nowymi polsko-litewskimi projektami.

➔ W spotkaniu wzięła udział również Ellie Keen, ekspertka z Wielkiej Brytanii, zajmująca się edukacją o prawach człowieka.

Przedstawiła swoje spojrzenie na edukację antykorupcyjną zachęcając do poważnego traktowania młodych ludzi, ich pomysłów i ambicji. Młodzi ludzie, którzy mieli okazję włączyć się w działania w lokalnym środowisku będą chętniej i bardziej świadomie brali udział w procesach podejmowania decyzji w dorosłym życiu.

Programy Centrum Edukacji Obywatelskiej

Centrum Edukacji Obywatelskiej jest pozarządową instytucją oświatową, działającą od 1994 roku. Upowszechniamy wiedzę obywatelską, praktyczne umiejętności oraz postawy niezbędne do budowania demokratycznego państwa prawa i społeczeństwa obywatelskiego. CEO opracowuje programy edukacyjne dla uczniów, szkoli nauczycieli i rady pedagogiczne, pomaga szkołom lepiej i ciekawiej uczyć.

Młodzi obywatele działają – uczniowie poznają problemy nurtujące społeczność, w której mieszkają i wybierają ten, który uznają za szczególnie ważny. Wypracowują jego rozwiązanie, nakłaniają władze do wprowadzenia tych propozycji w życie i podejmują własne działania.

Ślady przeszłości – uczniowie poszukują w swojej miejscowości i okolicy śladów przeszłości. Podejmują się opieki nad nimi. Współpracując z lokalnymi władzami, instytucjami kultury i mediami, zabiegają o ich renowację, przywracają pamięci społecznej zapomniane obiekty, miejsca i wydarzenia.

Literacki Atlas Polski – uczniowie poszukują informacji dotyczących literackiego dziedzictwa ich miejscowości i regionu. Odnajdzone świadectwa umieszczane są na internetowej mapie Polski, a najciekawsze z nich znajdują się w drukowanym Literackim Atlasie Polski.

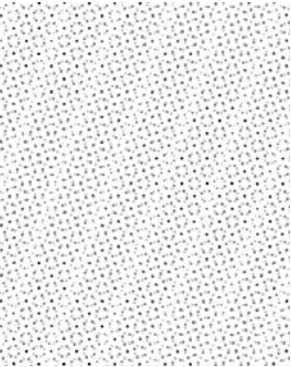
Młodzi przeciw korupcji – we współpracy z programem Fundacji Batorego „Przeciw Korupcji”, CEO przygotowuje scenariusze lekcji, szkoli nauczycieli do prowadzenia zajęć na temat korupcji i zagrożeń, jakie ona ze sobą niesie oraz sposobów jej zwalczania.

Kształcenie obywatelskie w szkole samorządowej – program nauczania edukacji obywatelskiej w gimnazjum. KOSS został wyróżniony przez Ministra Edukacji Narodowej, a za jego wprowadzenie CEO otrzymało odznakę honorową ZA ZASŁUGI DLA OŚWIATY.

Polityka Oświatowa Samorządu Terytorialnego (POST) – CEO pomaga samorządom tworzyć lokalne plany rozwoju oświaty we współpracy z administracją, nauczycielami, rodzicami, uczniami i pracodawcami.

Szkoła ucząca się – sieć szkół, które wspólnie uczą się, jak lepiej i bardziej efektywnie pracować. Podstawą działania szkół są: współpraca w zespołach nauczycielskich, określanie celów, monitorowanie efektów własnej pracy, refleksja nad praktyką organizacyjną, dydaktyczną i wychowawczą.

Serwis internetowy – CEO prowadzi obszerny serwis internetowy www.ceo.org.pl dla nauczycieli i uczniów zainteresowanych tematyką społeczną, polityczną i prawną. Można tu znaleźć także szczegółowe informacje o programach, publikacjach i szkoleniach.

Lekcja
Semat: ZASADA BRAKU
TOLERANCJI DLA
KORUPCJI.

